

Čo hovorí kronika Prešporská obec Vajnory (1)

Zdroj: V. Fekete: Prešporská obec Vajnory (kronika)

Snímka: Vajnory v spomienkach a Katarína Vlčková.

Poznáme príslovie – kto si neváži minulosť, nie je hoden budúcnosti. Listovať v histórii svojho mesta, či obce je vždy zaujímavé. Znamená to nahliadnuť do kroniky, zdroja mimoriadne zaujímavých udalostí, príhod a osudov. Vajnory sú obec, hradiaca sa obsažnou kronikou udalostí, ktoré by mali poznat príslušníci všetkých generácií. A tak ponúkame čitateľom Vajnorských noviniek bezprostredný pohľad na najstaršie dejiny, počnúc prvými osídleniami.

„... Okolie Bratislavы patrilo k oblastiam s najstaršími slovanskými osídleniami, čo dokazujú pamiatky pochádzajúce neskôršie z doby slovansko – avarskej spadajúcej do 7. až 8. storočia n. l. V tejto dobe sa osídlenie sústredilo na stranách Bratislavы smerom na východ, kde sa zistili už vtedy dôkazy o osídlení jestvujúcich Vajnor. Potom tiež pri Bernolákove (Čeklís) a pri potoku Čierna Voda odkryli archeológovia Veľkomoravské sídlisko.

Podrobnejším štúdiom v lokalite stredovekých dnes už zaniknutých osád v severovýchodnej časti Bratislavы, zisťujeme, že celé toto územie bolo podľa písomných záznamov už v 12. a 13. storočí obývané slovenským obyvateľstvom. Len na území dnešných Vajnor boli dve osady, vyššie bola Rača (Racišdorf), nižšie Kostolany, Paďár a Ivánka, Bezeň, Lešnica, Monary a Bočemír. Jasne ich dokazujú listiny, ako napr. svätojurská z rokov 1209 a ďalšie.

Preto pôvod dnešných Vajnor siaha až do starošlovanského obdobia, ešte pred vznikom Veľkomoravskej ríše. Nuž a čo hovorí história tejto obce, dozvieme sa v ďalšej časti.“

HISTÓRIA

Najstaršia písomná správa o Vajnoroch pochádza z roku 1214 a hned aj druhá v roku 1217, keď sa spomína v tejto lokalite osada Dvorník – Szölös a je doložená v listine ako terra udvarnicorum sive „Zeleus“. Túto obý-

Vajnorská Madona pred reštaurovaním (vľavo) a po zásahu reštaurátorov (vpravo)

vali obyvatelia ktorí boli v službách hradného pána z Bratislavы. Boli zapísaní ako „dvorníci“ a preto im tento názov pre osadu aj zostal.

Táto osada sa mala nachádzať v dnešnom predmestí Bratislavы na Trnávke, táto však pravdepodobne v 15. storočí zanikla.

Charakter tejto starej slovanskej osady jednoznačne dokázaných služobných zamestnancov hradného pána, sa do istej miery mení po rozšírení vinohradníctva v celej západoslovenskej oblasti v tomto období, takže niekdajší jej služobníci a ich najbližší susedia sa špecializovali na pestovanie vína a týmto sa stali svojim pánom osoznejším. Už vteda sa stávalo hlavným zdrojom bohatstva mešťanostom a pre ostatné vrstvy obyvateľstva hlavným zdrojom živobytia z príjmu obyvateľstva práve z výnosov z vinohradov. Touto zábezpečou pre súčasných obyvateľov Dvorníka pre svoje životné potreby bolo práve pestovanie víennej révy.

Prvé vinice v Bratislavе boli založené práve vo Dvorníku už v rokoch 1217 a ďalšie v roku 1249, ktoré boli v držbe bratislavských cisterciánok.

Druhá osada Prača (terajšie Vajnory) hranila na východe s osadou Dvorník. Túto osadu pravdepodobne vlastnilo Ostrihomské arcibiskupstvo už v 11. storočí, keď v Uhorsku vznikla cirkevná organizácia, upevňovala sa kresťanstvo a cirkev už vtedy začala dostávať od uhorských panovníkov i svoje majetky. Prača, pôvodne taktiež služobnícka osada bratislavského hradiska z obdobia Veľkomoravskej ríše, sa za pohnutých osudoch v 10. storočí, v čase búrlivého začleňovania územia Slovenska do do formujúceho sa Uhorského štátu, stala majetkom už spomínaného Ostrihomského arcibiskupstva.

Svetské i cirkevné pozemky boli v 11. a 12. storočí veľmi roztrúsené a postupne sa začali spájať a vytvárať väčšie majetky, celky, ako sa to stane v krátkej budúcnosti aj s Pračou. Táto osada sa podľa najstaršej písomnej správy spomína neskôršie, až v roku 1237 pod názvom „Parachan“ a od tohto roku počet písomných svedectiev neustále rastie a objavuje sa listinne v rôznych obdobiach, pričom je pôvodný názov zostáva nezmenený.

Jazykovo neupravené, doslovný prepis z kroniky Prešporská obec Vajnory.